

"ותן טל ומטר לברכה", וימשיך "כי אתה שומע". סיים הברכה, יאמר זאת שם. נזכר לאחר שהחל "רצה", חוזר ל"ברך עלינו". נזכר לאחר שסיים "יהיה לרצון" האחרון, חוזר לראש התפילה.¹³

שכח 'טל ומטר' ונזכר כשהגיע זמן התפילה הבאה, מתפלל בתפילה הבאה פעמיים שמונה-עשרה: הראשונה לחובת התפילה הנוכחית והשנייה כתשלומין לתפילה הקודמת. אולם

תשובה סיי קיד סייק ג בשם הריטבי"א, וראה בנדון בגיליון הקודם (תקל"ג) הערה 84.
 (13) בשערי-תשובה שם כי בשם הריטבי"א שכאשר חוזר לראש התפילה אי"צ לומר אדי שפתי תפתח (ובערוך-השולחן ס"ח תמה ע"ז, שהרי תיקנו לומר פסוק זה קודם התפילה, ועתה הברכות מפסיקות בינו לבין הפסוק, והן כבר בטלו). ובקצות-השולחן ס"י כא בבדי-השולחן סייק ה כי שאם סיים תפלתו וחוזר לראש היה ממש כמתחיל תפילה חדשה וצריך להתנין כדי הילוך ד"א, ולכן פסק (גם בפנים שם) שאו יתחיל מאדי שפתי תפתח. אבל להלן בבדי-

השולחן סו"ס עח הביא מהשע"ת ס"י תכב ס"ק ג מסי' ש"ח (ז) ע"פ הריטבי"א שגם מי שסיים לומר תחנונים וחוזר לראש התפילה, אי"צ לומר פסוק זה, ונשאר בצ"ע.
 (14) אף השי"ח אינו מוחזק עד לי' יום, ראה לקט ציונים והערות לשו"ע אדה"ז ס"י קיד סו"ס י.
 (15) על-פי שו"ע אדה"ז ס"י קיד ס"י, שערי-תשובה הני"ל בשם הריטבי"א, וקצות-השולחן ס"י כא ס"ו.
 (16) לוח כולל-חב"ד.
 (17) הנשלמים רק בשעה 02:00 – 'התקשרות' גיליון תנד עמ' 15, ושי"י.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקלד

ערב שבת-קודש
 פרשת נח
 ל' בתשרי ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
 האחים התמימים הדגולים לבית
 דייטש
 הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
 וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

יום שישי

ז' במרחשוון

יום חמישי בלילה – אור ליום שישי. בתפילת ערבית הערב, מתחילים בארץ-ישראל לשאול 'טל ומטר' בברכת השנים⁸. בן ארץ-ישראל הנמצא בחוץ-לארץ ובן חו"ל הנמצא בארץ-ישראל – כל אחד מהם ישאל כבני הארץ שנמצא בה. אם התחיל לשאול בארץ-ישראל ב' במרחשוון ואחר-כך יצא לחו"ל, ממשיך לשאול כבני ארץ-ישראל; אך אם נעשה שליח ציבור – ישאל בחזרת-הש"ץ כבני חו"ל⁹.

אין מפסיקים להכריז 'טל ומטר' לפני תפילת שמונה-עשרה¹⁰.

שכח 'טל ומטר'¹¹ ונזכר בתוך הברכה, קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ל"ותן טל ומטר" וממשיך כסדר. נזכר אחר שאמר "ה" שם, מסיים הברכה ואומר "ותן טל ומטר לברכה" קודם "תקע בשופר"¹². נזכר לאחר שהתחיל "תקע", יאמר זאת בברכת "שמע קולנו", לפני "כי אתה שומע". שכח גם שם, ונזכר אחר ה' של סיום הברכה, יסיים "למדני חוקיך"¹³, יאמר

שבת קודש פרשת נח

א' במרחשוון – ב' דראש-חודש

הפטרה: "השמים כסאי" (ישעיהו ס"ו)¹, וחזורים פסוק "והיה מדי חודש", כנדפס. קרא הפטרה אחרת – קורא אחריה 'השמים כסאי', ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה².

אין אומרים 'אב הרחמים'.

במוסף – 'אתה יצרת'. טעה ואמר 'תיקנת שבת' לא יצא³.

יום התועדות⁴.

מנחה: בקריאת התורה בפרשת 'לך-לך', במנחת שבת, וכן בימי שני וחמישי, קוראים לעליית 'לוי' עד "והכנעני אז בארץ"; ול'ישראל': "וירא ה' אל אברם... וחיתה נפשי בגללך"⁵.

אין אומרים פסוקי 'צדקתך'.

שכח 'יעלה ויבוא' במנחה, ונזכר בערבית של מוצאי-ראש-חודש – מתפלל שתיים, הראשונה לערבית, והשנייה בתורת 'תפילת נדבה' דווקא⁶.

(8) קצות השולחן סי' כא סי"י.

(9) לוח כולל-חבי"ד. ועיף ההנהגה בראש-חודש (ראה בגיליון 'התקשרותי' הקודם, ובקל-חומר מנחה) יש לטפוח על השולחן כדי להזכיר זאת לציבור. ואכן מסר הרה"ח רי"ל שי גרונו, שלמיטב זכרונו, פעם שאל אותו כיק אדמו"ר נשיא דורנו למה לא טפוח על השולחן להזכיר אמירת טל ומטר.

(10) מכאן ואילך על-פי שו"ע אדה"י סי' קיז סי"ד, ולוח כולל-חבי"ד.

(11) קצות השולחן סי' כא סי"ט, דלא כערך-השולחן סי' קיז סי"ז.

(12) עיף לוח כולל-חבי"ד, א' דחול-המועד סוכות, משערי-

(1) ספר-המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חבי"ד.

(2) לוח כולל-חבי"ד.
(3) שם. המקורות ופרטים בזה (לא כולם ככתוב שם) הובאו בהתקשרותי גיליון תקיז עמ' 15.

(4) היום-יום, לי ניסן.

(5) ספר-המנהגים עמ' 14. לוח כולל-חבי"ד. הטעם הוא, כנראה, כדי להתחיל ולסיים בדבר טוב (רמ"א סו"ס קלח. ועיין שערי-אפרים שער ז סי' ונו"כ).

(6) לוח כולל-חבי"ד, משו"ע אדה"י סי' קח סי"ז. בתפילה הראשונה יאמר 'אתה חוננתני', אבל לא בשנייה (שם סט"ז).

(7) שו"ע אדה"י סי' קיז סי"א.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ל' בתשרי ה'תשס"ה – ז' במרחשוון ה'תשס"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ל' בתשרי	הל' תשובה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	תהי ידך וגוי' ספר זרעים והוא ספר שביעי.. הל' כלאים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע עג.
ש"ק	א' במרחשוון	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע עג.
א'	ב' במרחשוון	פרק ז-ט.	פרק ג.	מ"ע עג.
ב'	ג' במרחשוון	פרק יו"ד. מה אהבתי וגוי' ספר אהבה והוא ספר שני.. הל' ק"ש.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ד.	מ"ע עג. י.
ג'	ד' במרחשוון	פרק יא-ד. הל' תפלה וברכת כהנים.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ה.	מ"ע י. ה.
ד'	ה' במרחשוון	פרק יב-ד.	פרק ו.	מ"ע ה.
ה'	ו' במרחשוון	פרק ה-ז.	פרק ז.	מ"ע ה.
ו'	ז' במרחשוון	פרק ח-י.	פרק ח.	מ"ע ה.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר ^{***}	זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה ^{**}	צאת הכוכבים
ו', ל' בתשרי	3.45	4.32	4.54	5.50	8.33	11.55	5.07.9	5.32
ש"ק, א' במרחשוון	3.46	4.33	4.54	5.50	8.34	11.55	5.06.8	5.31
א', ב' במרחשוון	3.47	4.34	4.55	5.51	8.34	11.55	5.05.7	5.30
ב', ג' במרחשוון	3.47	4.34	4.56	5.52	8.34	11.55	5.04.5	5.29
ג', ד' במרחשוון	3.48	4.35	4.56	5.53	8.34	11.55	5.03.4	5.28
ד', ה' במרחשוון	3.49	4.36	4.57	5.53	8.35	11.55	5.02.3	5.27
ה', ו' במרחשוון	3.50	4.36	4.58	5.54	8.35	11.54	5.01.2	5.26
ו', ז' במרחשוון	3.50	4.37	4.58	5.55	8.35	11.54	5.00.2	5.25

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
נח	4.31	4.46	4.43	4.49
לך-לך	4.23	4.38	4.28	4.41

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שיערי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הכרות יעלה ויבוא וכיוצא בזה – דעת המחבר (או"ח סי' רלו ס"ב) שבתפלת ערבית רשאי להכריז אחר הקדיש מה שהוא לצורך התפלה. ודעת אדה"ז בסידורו (בהמשך להנ"ל אות טו) היא שלא להכריז, משום חשש הפסק בין גאולה לתפלה.

העצה בזה היא פשוטה – או שאחר יכריז (מתאים למנהג ביהכ"נ), או להכין שלט, לדפוק על השלחן וכי"צ.²⁹

יט) הוספות בקריאת התורה – אין מנהגנו להוסיף על מספר הקרואים. ואם כבר קראוהו לעלות לא נראה להחמיר בזה. גם, אם העולה בעצמו הוא הקורא יש לצדד להקל.³⁰

הנחת תפילין דרבינו תם לפני מוסף – אם על ידי שיניח תפילין דר"ת לפני שיתפלל מוסף יפסיד מלהתפלל מוסף עם הציבור – בס' אות חיים (להרה"צ ממונקאטש) כתב שיניחם אחר מוסף. ויש שנסתפקו בזה למעשה.³¹

הל"ל בבי' אילנות הראשונים של פסח – אם אין המנהג בביהכ"נ לומר אז הלל³², יאמר הלל ביחיד בברכה.³³

ספירת העומר מבעוד יום – בשוע"ר (סי' תפט סי"ב) מבואר שהנהגים לספור לפני בין-השמשות (אף שהוא כמובן לאחר פלג המנחה) "אינו מנהג כלל".³⁴ ועל כן ישאיר כיבוד זה לאחד משאר העם.³⁵

קריאת התורה בליל שמחת תורה – מנהג המובא ברמ"א (או"ח סי' תרטט), ואין מנהגנו כן (ס' המנהגים ע' 69, 'אוצר' ע' שמג ואילך). ויש החוששים בזה לברכה לבטלה.³⁶ וא"כ ראוי להשתמש למעלות היכא דאפשר.

ציונים בסוגיא של י"א תתגודדי: גמ' יבמות יג ע"ב ואילך; רא"ש שם; מג"א סי' תצג; צמח צדק פס"ד סי' רלו; שו"ת משיב דבר ח"א סי' יז [שו"ת יחזקאל דעת ח"ד סי' לו, 'תחומין' ה, 388, ט, 192 וש"נ].

הרב לוי-יצחק רסקין, רב ומו"צ דקהילת חבי"ד, לונדון אנגליה

וכן כתב המחבר בס' רעג ס"ד. ויש פוסקים המקילים בזה, ומתייחסים לקדש אף עבור אלה שיכולים לקדש בעצמם (פרי חדש סי' תקפה, הובא במשנה ברורה סי' רעג סק"ג). ונפקא-מינה גם לגבי ברכת קריאת המגילה כשקורא עבור נשים היודעות לברך בעצמן, אם הקורא מברך, או אשה מברכת. וראה בס' שבח המועדים (ע' 146 בסוף הע' 27*) שמנהגנו בכחאי גוונא היא שהנשים מברכות. (29) והיכא דלא שגי בהכי – ראה 'התקשרות' גליין תקפה ע' 18 הע' 2, וש"נ.

(30) מנהגנו בזה ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר הרשב"ב (ס' המנהגים ע' 31, ושם מצייין לשו"ת צמח צדק, או"ח סי' לה). אך בסוף התשובה מצדד קצת להקל, ונראה לסמוך על זה במקום חשש ביוון ס"ת [מ"י שנותנין לו ס"ת לקרות ואינו קורא...]. ברכות נה, א. וראה בס' שמירת הגוף והנפש סי' רסב וש"נ לפוסקים, הני"ץ]. גם הקולא כשהוא הקורא מבוארת להמעין שם.

(31) 'התקשרות' (גליין תק ע' 18 הע' 30). ולהעיר שיש אומרים שהמתפלל תפלת לחש יחד עם חזרת הש"ץ נחשב כמתפלל עם הציבור (נסמן בס' אשי ישראל פ"ב ס"ט).

(32) ראה שוע"ר סי' תפז ס"ח, וש"נ.

(33) כן משמע מסתימת אדה"ז בסידורו (לפני הלל). וכן מפורש בברכי יוסף (או"ח סי' תפז סק"ח). אף כי יש מפקקים בזה – ראה נטעי גבריאל (פסח, ח"ב פס"א).

(34) ואף כי יש מקילים גם בזה – ראה ביאור הלכה (שם ס"ג ד"ה מבעוד יום), ס' אשי ישראל סי' כח הע' *.

(35) גם ראוי בכחאי גוונא להנהיג לספור ספירת העומר – בלא ברכה – בכל יום בסוף תפלת שחרית. וכן ראיתי בביהכ"נ בהעלסניקי, פינלאנד (כי שם זמן צאת הכוכבים מאוחר מאד). וראה ס' ספירת העומר (להר"צ כהן, פ"ג הע' מ) שכן נהגו ככו"כ קהלות, גם במקומות שמתפללים הציבור ערבית בזמנו.

(36) ראה ס' אשי ישראל (פמ"ז הע' צה). [יש לבקש מראש מהגבאים שלא יעלוהו לתורה. אבל אם קראוהו, אולי יצטרך לברך ולסמוך על הדעות שניתן לקרוא או בתורה, כדי שלא לפגוע בכבוד התורה, ראה לעיל הערה 30, וש"ע אדה"ז סי' טו, וצ"ע, הני"ץ].

"עכשיו במיוחד צריכים לעשות תשובה!"...

כך אמר הרבי הרש"ב לבנו הריו"צ כשנכנס אליו למחרת יום-הכיפורים □ ביום שבת-קודש זה כלולים כל העניינים של חודש תשרי, הכולל את כל השנה כולה □ ובנוגע לעניינינו – כאשר מתחילה תקופת המעשה, שהוא הכוח היותר תחתון, צריך לקחת את האחרות של חודש תשרי ולהמשיכה על כל השנה □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בנוגע להזמן דיום השבת-קודש זה, הרי נוסף על עניינו הפרטי של זמן זה, כולל הוא עוד עניינים (כדלקמן) – כבכל ענייני העולם הכלולים זה מזה, שכל עניין כולל בתוכו עוד עניינים, ועל-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בענייני תורה ומצוות.

ובהקדם הידוע בסדר האורות למעלה – שכל שהאור הוא למעלה יותר הרי הוא במספר גדול יותר, והיינו, שכל שתגדל מעלת האור, גדול יותר מספר המדרגות שלמטה ממנו הכלולים בו. ולדוגמה: ספירת החכמה – כוללת בתוכה את כל הספירות שלמטה ממנה, ואילו הנקודה שלמעלה מהחכמה, כוללת בתוכה גם את ספירת החכמה; ועל-דרך זה למעלה יותר, עד לבחינת מחשבה הקדומה דא"ק, שכוללת בתוכה את כל סדר ההשתלשלות.¹ ומזה מובן, שאם בענייני העולם כולל כל

עניין עוד כמה עניינים, על-אחת-כמה-וכמה שבענייני תורה ומצוות – שלמעלה מהם – כולל כל עניין עוד כמה עניינים. וזהו גם הטעם ש"העוסק במצווה פטור מן המצווה"² – מפני שהמצווה שעוסק בה כוללת את כל שאר המצוות.³

ועל-דרך זה בישראל, ש"כל ישראל ערביין זה בזה"⁴ – מפני שבכל אחד מישראל כלולים כל העניינים השייכים לכל ישראל.⁵ וכן הוא בעניין הזמן – שנוסף על הזמן הפרטי דיום זה, כולל הוא עוד זמנים. וכמו יום השבת, שכולל גם את ימי השבוע שלפני השבת, וכן את ימי השבוע שלאחרי השבת, ובפרט שבת מברכים החודש, וכן שבת ראש-חודש, שכולל גם את כל ימי החודש.⁶ ובנוגע ליום השבת-קודש זה, ב' דראש-חודש מרחשוון – הרי העניין העיקרי שבו, הוא, שכל ימי השבוע שלפני השבת הכלולים

(1) ראה הנסמן בלקו"ש חל"א עמ' 155 הערה 47.
 (2) ראה בארוכה ספר-הערכים – חב"ד (כרך א) ערך אדם קדמון (עמ' קעג ואילך). וש"נ.
 (3) סוכה כה, סע"א. סוטה מד, ב.
 (4) ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ו עמ' 237 הערה 64.
 (5) שבועות לט, סע"א. סנהדרין כו, סע"ב.
 (6) ראה לקו"ש ח"ל עמ' 217, ובהנסמן שם.
 (7) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, סע"א. ובכ"מ.

בו שייכים לחודש תשרי. ובפרטיות יותר – גם יום השישי, עם היותו ראש-חודש מרחשוון, הרי הוא יום א' דראש-חודש, שהוא גם יום השלושים דחודש תשרי,⁸ ולא עוד אלא שיום השלושים ממלא ומשלים את מניין ומספר הימים דחודש תשרי (שהרי חודש בן שלושים יום נקרא חודש מלא⁹), ונמצא, שביום השבת-קודש זה כלולים כל העניינים דחודש תשרי.

והמשל לזה מכוונת הנפש, שיש מדריגה שהכוונות כלולים בנפש, ויש מדריגה נעלית יותר – נפש כולל כוחות, שכן, כוחות הכלולים בנפש הם כוחות, אלא שהכוונות כלולים בנפש, ואילו נפש כולל כוחות הוא עניין הנפש¹⁰.

ועל-דרך זה נבדון דידן – שישנה המדריגה דימי השנה כפי שכלולים בחודש תשרי, ולמעלה מזה – המדריגה דחודש תשרי שכולל את ימי השנה.

וכל העניינים הנעלים דחודש תשרי – כלולים ביום השבת-קודש זה, שבו נעשית העלייה וההתכללות דכל ימי השבוע שלפני זה השייכים לחודש תשרי, עד ליום השלושים שממלא ומשלים את מניין ומספר הימים דחודש תשרי.

והעניין בזה – שביום השבת-קודש זה נכללים כל ענייני חודש תשרי ומתעלים לבחינת התענוג, כמו שכתוב¹¹ "וקראת לשבת עונג", ועד לעצמות התענוג הפשוט¹²,

ותכלית העלייה היא כדי שלאחרי זה תהיה המשכה למטה, והיינו, שכל העניינים הגשמיים והרוחניים שבהם מושבע חודש תשרי, כפי שמתעלים ביום השבת-קודש

ב, והנה, חודש תשרי הוא חודש שיש בו עניינים נעלים ביותר,

– כמרומו גם בשמו של החודש, כדאיתא במדרש¹³ "תשרי" הוא מלשון "תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך",

ונקרא גם "חודש השביעי"¹⁴ – על שם "שהוא משובע בכל", הן בעניינים גשמיים והן בעניינים רוחניים, כפי שממשיך ומונה בפרטיות: "גתות בתוכו, ברכות בתוכו" – עניינים גשמיים [וקאי במיוחד על חג הסוכות¹⁵, שנקרא "חג האסיף", על שם "באסף את מעשיך מן השדה"¹⁶, "באסף מגרנך ומיקבך"¹⁷, היינו, שכל העניינים שהתייגעו עליהם במשך כל השנה, נמשכים ובאים בטוב הנראה והנגלה], וכן "כיפור בתוכו, סוכה בתוכו, לולב וערבה בתוכו" – עניינים רוחניים,

והוא גם חודש כללי על כל השנה כולה, כמרומו גם בשמו של החודש – "תשרי" אותיות "רשית"¹⁸, שהוא כמו ראש¹⁹, והיינו, שכשם ש"ראש השנה" כולל את כל ימי השנה (שלכן נקרא בשם "ראש", בדוגמת ה"ראש"

8 ראה שו"ע אה"ע סק"ו ס"ו.

9 רמב"ם הל' קידוש-החודש פ"א ה"ד.

10 ויק"ר פכ"ט, ח.

11 אמור כג, כד ואילך.

12 ראה גם פי' עץ-יוסף לויק"ר שם.

13 משפטים כג, טו.

14 פ' ראה טז, יג.

15 בעה"ש ע"פ עקב יא, יב.

16 ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו עמ' שעט. אדה"ת

דרושי סוכות עמ' א'תשנז. ברכה עמ' א'תתסו.

17 סה"מ תרנ"ד עמ' לו. תרנ"ו עמ' רעה. תש"ב עמ' 49. ועוד.

18 ראה סה"מ תש"ג עמ' 157. ד"ה אמר ר"ע

שנאמר בהתוערות פ"ה (ת"מ ח"ח עמ' 172

ואילך). ועוד.

18 ישעיה נח, יג.

19 ראה המשך תרס"ו עמ' צט ואילך.

לדוד ה' אורי, ע"יני – יחיד המתפלל במקום שאומרים 'לדוד ה' אורי' לאחר 'עלינו' יאמר 'עלינו' עם הציבור ו'לדוד גו' אורי' לאחרי זה²³.

"א"ח"י וקיים" בסיום ברכת 'מעריב ערבים' – לדעת האבודרהם, הובא בטור או"ח סי' רלו, לא הוי מעין החתימה סמוך להחתימה²⁴. ויכול לעשות כדלעיל אות ו'.

"ברוך ה' אלהים" \ "וישמרו" (אחרי ברכת השכיבו, לפני תפלת העמידה של ערבית) – חשש הפסק "בין גאולה לתפלה"²⁵. וגם בהיותו ש"ץ אין לאומרו²⁶. ועל כן יתמן הש"ץ עד שיגמרו הקהל, ואז יתחיל באמירת קדיש.

קידוש בבית הכנסת כליל שבת ויום-טוב – מנהג זה נזכר בגמרא (פסחים קא א). ובכל זה ישנם דיעות חלוקות באם נוהגין כן בזמן הזה, שאינו מצוי שיהיו אורחים בסמיכות לבית-הכנסת שיצאו ידי חובתם בקידוש זה, ואם כן יש חשש ברכה לבטלה. ובכל זאת כתב בשו"ע רבינו (סי' רסט ס"ב וג') שהמנהג בזה הוא לקדש. [אף כי בבתי-כנסת של החסידים, כולל של אנ"ש, המנהג הוא שלא לקדש].

אלא שבדבר שתיית היין יש בזה שני אופנים:

להשקות ממנו לקטן שהגיע לגיל חינוך. באופן זה אין אף אחד יוצא ידי חובת קידוש [ואז נשאר החשש הנ"ל, וידאג שיקדש אחר];

כשאין קטן כזה בבית-הכנסת, צריך שגורל ישתה ממנו כשיעור, ובאופן שיצא בזה י"ח קידוש [ואז אין כל חשש]²⁷.

[באופן 2 אם שותה בעצמו, נוצרת בעיה בדבר הקידוש בחזרתו לביתו. כי מי שכבר יצא ידי חובת קידוש בבית-הכנסת, אינו יכול לקדש שנית בביתו, אם לא שיש בביתו כאלה (על-כל-פנים קטנים) שאינם יכולים לקדש בעצמן, שאז ראוי שיקדש עבורם מדין 'ערבות']²⁸.

נ' סק"ח), שצריך לעמוד עם הציבור האומרים פסוקי ה' מלך, ומ"מ אפילו אם אוזו במקום שמותר להפסיק, לא יפסיק בכדי לאומר עם הציבור, אם אוזו באמצע עניין.

[מדברי כתבי האריז"ל, ועוד יותר – מהניסוח בהגהות אדמו"ר מוהרש"ב, ברור לכאורה שאין עניין לעומר זאת עמהם כלל (ולא כמו 'ברוך שמי' ו'זאת התורה' שיש עניין לאומרו בכל מקום שמותר להפסיק, גם אם נמצאים באמצע 'סדר קרבנות' וכל כיו"ב), אלא רק שיעמוד עמהם בלבד. ולכאורה, ובפרט ש'עלינו' שייך לעניין שיהיה ניכר שגם הוא מודה לה' כחבריו, אין מקום להיפטר מזה בטענה זו. הני"ח].

ואין לדחות ולומר דהיינו דוקא התם, לפי שפסוקי ה' מלך שייכים לדרגת האצילות, ועל כן אין מקום לאמרם באמצע סדר הקרבנות. שהרי גם כש'אומר פסוקים אחרים' כתבו שאין לו להפסיק.

ואם תקשי מהסעיף הבא – לומר 'עלינו' עם הציבור ו'לדוד ה' אורי' אח"כ – יש לחלק, כי בעצם אין מקום 'לדוד ה' אורי' לפני 'עלינו' לולא הטעם של למעט בקרישים שלא לצורך. מא"כ סדר התפלה בכללותו, שהוא על סדר עליית העולמות ושוב על סדר ירידתן, כידוע, שבזה לא ניהא לן לבלבל הסדר.

23 אגרות קודש של כ"ק אדמו"ר ז"ע ח"ט ע' תל.

24 לדעת האבודרהם אין לומר גם התיבות "ה' צבאות שמו". וייתישב ע"פ הנסמן בשער הכולל (פ"ז סט"ו), וגם מכון הוא ע"פ האריז"ל.

25 מובא בתוספות (ברכות ד ב ד"ה דאמר) וברמב"ם (בסדר התפלה). אבל דעת כמה ראשונים (רשב"ם ורמב"ן ועוד, הובאו בטור וב"א"ח סי' רלו) שלא לאומרו, וחשש לדעתם אדמו"ר הוקן בסידורו (לפני תפלת העמידה כליל שבת). [וראה בזה לעיל בהערה 12, הני"ח].

26 צמח צדק, פסקי דינים (או"ח סי' רלו), אגרות-קודש של כ"ק אדמו"ר ז"ע (ח"ח ע' ר), ועיין עוד שער הכולל (פ"ז ס"ד) בשם התתם סופר אודות הנהגת רבותיו, ה"ג אדלר ובעל התפלה ז"ל.

ולמעשה, שגם הגר"א הכריע כהמחמירים בזה (מעשה רב סי' סז), וכך הוא המנהג הנפוץ [בנוסח אשכנז, הני"ח] בארץ ישראל ת"ו. ודנו כמה פוסקים איך ינהוג ש"ץ בן א"י בהיותו בחו"ל – ראה סי' אשי ישראל (פכ"ח הע' סא).

27 כולל 'קידוש במקום סעודה', ע"ש בשו"ע ר. ולא דוקא שישתה זה שמקדש, ויכול להשקות לאחר מהקהל, ובלבד שישתה כשיעור ויצא ידי חובת קידוש, וכנ"ל. [ובימינו, במקומות רבים שיש בהם אנשים שאינם יודעים לקדש בעצמם, יש לתת לאחד מהם לשותות מיין הקידוש. ואולי יש לנהוג כן גם בבתי הכנסת של השלוחים, הני"ח].

28 שו"ע שם [וראה המובא והנסמן בזה בקיצור הלכות סי' רעא הערות 69-68 ובשו"ע החדש סי' רסט הערה כו, הני"ח].

הקטעים הבאים אחר 'קדוש' ו'ברוך', שבהן יאמר – בה'קדושה' במטבע קצר – כנוסח הש"ץ.¹⁵ תחנון – כאשר הציבור אינם אומרים תחנון ביום שלמנהגנו כן אומרים, אם אמירתו תחנון יבולט, אזי עדיף לדלג יחד עם הציבור.¹⁶ ובאם מנהגנו לדלג והציבור אומרים תחנון, הרי יכול לדלג ובלבד שיהא באופן שלא יבולט. וראה בסעיף הבא.

י"ג מדות הרחמים בתחנון אין נאמרים ביחיד,¹⁷ ועל כן במקום שאין הציבור אומרים אותן צריך גם היחיד לדלג אותן. ולאידך, מי שאין מנהגו לומר י"ג מדות בתחנון ומתפלל במקום שאומרים אותן, יש לדון אם יאמרן אתם יחד.¹⁸

קדיש שלאחר שיר ש"י יום וי"דודו ה' אורי – אדה"ז תיקן לומר 'לדוד ה' אורי' צמוד לשיר של יום או ל'עלינו' בכדי למעט באמירת קדישים שלא לצורך. מסתבר ש'חיוב' מאנ"ש הנמצא בכיכ"נ שמרבים בקדישים אלה, לא יאמרם.¹⁹

עלינו – המנהג שהיחיד אומר 'עלינו' יחד עם הציבור אף שאינו אוחז עמהם.²⁰ ואם הציבור אומרים 'עלינו' תיכף לאחר 'ובא לציון', י"א שיאמר עמהם.²¹ ונראה דמי שהוא נזהר מלהפסיק תפלתו בשאר דברים, ורוצה להתפלל על הסדר ורק לעמוד עם הציבור ל'עלינו', יש לו על מה לסמוך.²²

15 ראה שו"ע"ר (סי' קכה ס"א) דמעיקר הדין תחלת הקדושה ('נקדש') יאמר רק הש"ץ, והקהל עונים 'קדוש' כו'. ושם, שמהנהג העולם היא שגם הקהל אומרים ההתחלה, ואין למחות בידם. ושוב מביא מנהג האר"ז"ל לומר 'נקדישך' בקול רם, והקטעים שלאחר 'קדוש' ו'ברוך' היה אומר בלחש עם הש"ץ. ושם מחלק אדה"ז, שכשהאחד אומר וכולם עונים הוי 'תפלה בציבור', משא"כ מנהג העולם הני"ל, שכל הקהל אומרים ביחד ולא מלה במלה עם הש"ץ, דהוי רק 'דבר שבקדושה' הנאמר בעשרה. ולפי"ה ה"ה להנוסח שמוסיפין בשבת ויר"ט, שגם בזה לא נהגו לומר מלה במלה עם הש"ץ. אבל הקטעים 'לעומתם משבחים', ו'בדברי קדש' כתוב לאמר, שבהן מנהג האר"ז"ל לומר מלה במלה בלחש עם הש"ץ (ודלא כמנהג חסידי פולין, שגם זה אומרים הקהל בקול רם, וכמנהגנו בשבת ויום-טוב), א"כ צריך שיאמר המילים שהש"ץ אומר. [לכאורה, מנהג האר"ז"ל הוא המקור היחיד, המצדיק את אמירת נקדישך וההוספות (דחול) ו'רשבת ויר"ט עם הש"ץ, ואף אלה שאין אומרים מלה במלה, נסמכים עליו ועוד שלפי הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ אף מפסיקין לענייתם בפסוקי דזמרה]. ואדרבה, אם כל הציבור אומרים זאת (מה שכנראה לא אירע עדיין כשראו את מנהגי האר"ז"ל), נחשב 'דבר שבקדושה' אפילו כשאינו נאמר ממש עם הש"ץ; אבל 'לעומתם' ו'בדברי' שהציבור לא אמר, אמר הרבי מלה במלה עם הש"ץ. אמנם מי שאינו אומר עם הש"ץ ולא עם הציבור אלא בנוסח אחר, מניין לו לומר זאת כלל (ביחיד?!). וראה בכל האמור בארוכה בה'התקשרות' גיליון תקט"ו עמ' 16 ואילך. הני"ל]

16 אגרות קודש של כ"ק אדמו"ר ז"ע (חס"ו ע' נח). ולהעיר, שאם יציאתו ל'חדר שני' תמשוך תשומת לב מיוחדת, ובא לומר תחנון בתוך ביהכ"נ, אזי בוודאי לא יכלה על החוזה, והנוסח של נפ"א יאמר בלי נפילת אפים, וכעין מ"ש בש"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' לד.

17 שו"ע או"ח סי' תקסה ס"ה. ואף שהמחבר כתב שרשאי לאמרם דרך קריאה, הרי למנהגנו אין אומרים אותם ביחיד כלל, גם לא בניגון וטעמים ('התקשרות', גיליון תכ"ג ע' 18 הע' 17 [לענין 'סליחות']). וש"נ לכפ החיים (סי' קלא סכ"ג) ממר"ם וכות בשם האר"ז"ל, ולס' היכל מנחם ח"ג ע' רסה, ועוד.

18 [העירוני, שהרבי הקפיד תמיד לומר י"ג מידות בעמידה מבלי להיסמך על איוה דבר. ולכן הצליחו לראות פעמים רבות (וכן נראה בווידיאו) שכאשר הש"ץ מיהר, ובאומר י"ג מידות עמד הרבי עדיין ב"א-ל מלך", לא אמר הרבי י"ג מידות עם הציבור ממש, אלא אמרם לעצמו כאשר הגיע למקומן. ולכאורה נלמד מזה: א. שאין צריך לאומן ביחד עם הציבור (וכמ"ש בתהלה לדוד סי' סו ס"ק ז שאין חיוב בדברי, וגם לאגרות משה או"ח ח"ג סי' פט שמצדיק זאת, אינו אלא "מנהג העולם"). ב. שכיוון שיש ציבור האומן, גם אמירתו קצת לפנייהם או לאחריהם נחשבת אמירה בציבור. הני"ל].

19 'התקשרות' גיליון תקכה ע' 19 הע' 5. (על זה שהטעם להצמרת 'לדוד ה' אורי' הוא כדי למעט בקדישים – ראה הנסמן ב'סידור רבינו הוקן' (הנ"ל ע' 16) בע' קפח). [וכן בחתי נכנסת בנוסחאות שאומרים במנחה או בערבית אחרי התקבל מוזמר וקדיש, ועלינו וקדיש – יאמר רק את הקדיש האחרון. הני"ל].

20 מחצית השקל (סי' סה סק"ג), הובא בקצות השלחן (סי' יג ס"ו) [וכן נהג הרבי כשנכח בביתות, הרי"ל גרונר (התקשרות גיליון תקכא), הני"ל]. וראה שו"ע"ר (סי' קט ס"ב) שהיחיד צריך להשתחוות עם הציבור בעת שאומרים 'עלינו'. אבל כפי"ה לא הוכיז אדה"ז, ולא המג"א לפניו, כ"א שיאמרו 'תהלה לדוד' עם הציבור (ודווקא זה אינו נהגו כלל. וצ"ע הטעם. הני"ל].

21 ראה אשי ישראל (כפי"ו סי"ד, וש"נ).
22 על פי המבואר בכתבי האר"ז"ל (הובאו בהגהות הסידור של כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע (ר"ה ה' מלך) ובכפ החיים סי'

לבחינת התענוג – יומשכו מיום השבת-קודש על כל השנה כולה.

ג. ציווה לנגן ואמר מאמר ד"ה "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים כו".

**בכ"ל כפיפה שיהודי מכופף את עצמו בשביל הקב"ה,
אפילו בתנועה קלה – שזוהו עניין ד"קמלא פלאגא" –
נעשה עניין של מסירת נפש**

נתבארה עבודת יום כיפור.

כמו כן מצינו מאמר עם התחלה זו (אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כו') משבת פרשת נח תרס"ז, לפני המישים שנה.²⁴ ובביאור השייכות להתחלה זו (בעניין הטהרה) לפרשת נח – יש לומר בפשטות על-פי המבואר בתורה-אור²⁵ ש"המבול בא"²⁶ לטהר את הארץ... כדוגמת המקווה²⁸ כו"²⁹.

ד. ויש להוסיף בזה בפרטיות יותר: נתבאר בהמאמר שבתשובה (עניין הטהרה) ישנם ב' עניינים: (א) תשובה כפשוטה, על חטא ועוון. (ב) עניינה הפנימי של תשובה³⁰ – "והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה"³¹. ובעבודת השם – הרי זו המדרגה רדעוּתא

ד. בנוגע להמאמר הנ"ל – יש לבאר הקשר והשייכות להתחלת המאמר (אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כו') לתוכן הזמן היום השבת-קודש זה.

ובהקדמה – שהסדר ההתחלות מאמרי דא"ח שנאמרים במשך זמני השנה אינו דבר מחודש, להיותו עניין שנקבע כבר על-ידי רבותינו נשיאינו בדורות שלפני זה, כך שבכל זמן ישנם התחלות המאמרים השייכים לתוכן זמן אמירת המאמר.³²

ובנדון דידן, מאמר שהתחלתו אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כו' – מצינו³³ רשימה של הצמה-צדק³⁴ שהתחלתה אמר רבי עקיבא

20 ראה גם תר"מ ח"ד עמ' 132. עמ' 179. חי"ג עמ' 115.
21 מכאן עד סוס"ט, וכן סי"א-יב, סי"ט – הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר (באדיש), ונרפס בלקו"ש ח"א עמ' 11 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איוה צייני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
22 נרפס לאח"ז באוה"ת דרושי יום-הכיפורים עמ' א'תקעו ואילך.
23 יומא פה,ב (במשנה).
24 נרפס בהמשך תרס"ו עמ' שפ ואילך.
25 ריש פרשתנו.
26 לא רק בתור עונש, "להעביר ולשחת

שדווקא על-ידי זה יוכל "ליקח" אלוקות, כמו שכתוב³⁷ "מרום וקרוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" – דווקא³⁸.

ואין לו לטעון למה לא מספיקה עבורו העבודה שעל-פי טעם ודעת, אף-על-פי שלהיותו גדול שבגדולים פועל על-ידי הטעם ודעת שלו לא פחות מפועלתו של אחר על-ידי מסירת נפש – כיוון שהעבודה צריכה להיות "בכל מאדך"³⁹, מאד שלך⁴⁰, וכל זמן שהוא מוגבל בטעם ודעת שלו, אינו יכול "ליקח" אלוקות. כדי "ליקח" אלוקות – יש צורך במסירת נפש דווקא.

וכן הוא בנוגע ללימוד החסידות: גם מי שלומד חסידות בשופי, ומתנהג על-פי מנהגיה והוראותיה, ובהכינו מסביבו יכול לדמות לעצמו שעומד הוא כבר ברום המעלה ("ער שטייט שוין אין שפיץ") – אומרים לו שלא די בכך. – יש צורך ב"עבודה", ועבודה מתוך מסירת נפש.

וכמבואר בקונטרס ומעין⁴¹, שגם "כאשר כלי שכלו רחבים וקלים להבין", "שבמעט זמן ובמעט יגיעה יגיע מה שחברו יגיע כשיעסוק זמן הרבה" – "מכל-מקום צריך עסק ויגיעה" דווקא. והעניין בזה – שכל זמן שעומד במציאותו המוגבלת כמו שהוא, אין לו שייכות לאלוקות.

ז. וזהו הרמז שמיד בהציאה ממועד חודש תשרי, ראש-השנה ויום-הכיפורים – קוראין פרשת נח:

ביום כיפור – עיצומו של יום מכפר⁴², והקב"ה מוחל על כל העבירות. ועוד זאת, שביום-הכיפורים מאוחדים בני-ישראל עם

דלכא שלמעלה מטעם ודעת. וזהו גם הביאור בדיוק כפל הלשון "לפני מי אתם מטהרים" ו"מי מטהר אתכם": "לפני מי אתם מטהרים" – קאי על התשובה מלמטה למעלה, תשובה על חטא ועוון, ו"מי מטהר אתכם" – קאי על התשובה מלמעלה למטה, "והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה".

יש לומר, שב' העניינים שבתשובה מרומים בפרשת נח: ידוע פירוש הבעש"ט³² על הפסוק³³ "בוא גו' אל התיבה", שצריך לבוא ולהיכנס לאותיות – תיבת – של תורה ותפילה.

והרי ב' העניינים דתורה ותפילה הם ב' אופני העבודה מלמעלה למטה (תורה) ומלמטה למעלה (תפילה). אותיות התורה הם בבחינת אבנים שנעשו בידי שמים, ואותיות התפילה נמשלו ללבנים, שהם אבנים שבידי אדם³⁴.

ז. והנה, בהעניין דרעותא דליכא ומסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, ישנם אופנים שונים – נעלים ונמוכים:

מסירת נפש משמעותה מסירת הרצון³⁵, היינו, למסור את הרצון האישי. ועל-פי דברי הגמרא³⁶ "מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא", נמצא, שבכל כפיפה שיהודי מכופף את עצמו בשביל הקב"ה ("מיט יעדער בויג וואס א איד בויגט זיך צוליב דעם אויבערשטן"), אפילו בתנועה קלה – שזוהו עניין ד"קטלא פלגא" – נעשה עניין של מסירת נפש.

ולאידך גיסא, גם מי שהוא גדול שבגדולים, לא מספיקה עבורו העבודה שעל-פי טעם ודעת, אלא גם אצלו צריך להיות עניין של כפיפה ("דער בויג") מתוך מסירת נפש, כיוון

בו להניח תפילין בחוה"מ⁴.

קדיש – אם הציבור מתפללים בנוסח אשכנז, שבו אין אומרים "ויצמח פורקניה", יש שכתבו שמכיון שאומר את הקדיש בקול צריך הוא לדלג מילים אלה, הן בקדישים שאומר בתור ש"ץ הן בקדישים שאומרים האבלים ר"ל⁵. [אכן ההנהגה הנפוצה היא שהאב"ים ר"ל אומרים קדיש כל אחד בנוסח שלו]⁶.

ולענין שינויי המנהגים בענייני הקדיש [אמ"ן על 'ברוך הוא'; איש"ר עד 'דאמירן בעלמא'; פסוקים וביטויים שונים] מסתבר שדינו כבסעיף הבא⁷, שאם לא יענה בקול – יכול לאחוז במנהגו הפרטי. והוא הדין לענין הענייה בברכת כהנים שאומר הש"ץ.

פסוק דזמרה – לומר 'הודו' אחר 'ברוך שאמר' יש בזה חשש הפסק⁸. לאידך, יש מהפוסקים שמעדיף שגם היחיד יאמר על סדר הציבור, שהרי אומר המזמורים בקול. אך אם קשה עליו או יתפלל כהרגלו בלחש. ואחרים מתירים לכתחלה שיאמר בלחש⁹. וכל זה ביחיד, אבל לש"ץ אין עצה כי אם שירד לפני התיבה ל'שוכן עד' או 'ישתבח'.

"אור חדש ע"י ציון תאיר". (בסיום ברכת 'יוצר המאורות') – הוא מנהג אשכנז, אבל לדעת רש"י ועוד, הוי סמוך לחתימה שלא מעין החתימה, דקאי במאורות גשמיים, ראה שוע"ר סי' נט סי"ג¹⁰.

שמעתי עצה לזה, שהש"ץ יסיים בקול רק את המלים 'ברוך אתה ה' יוצר המאורות'. "צור ישראל". (לפני "גאל ישראל") – אינו מענין הברכה, ועל כן יש בזה חשש הפסק באמצע הברכה. כי ברכת "אמת ויציב" כולה הודאה, לא בקשה¹¹. 'צור ישראל' נהוג לשיר במנגינה יפה, וקשה לש"ץ לעבור על זה בשתיקה.

קדושה – כמה פוסקים כתבו שצריך לומר 'קדושה' כנוסח הציבור¹². ואולי יש לחלק בזה בין תחילת הקדושה, וכן הנוסח שמוסיפים בשבת ויו"ט – שבוה יכול לומר בלחש כנוסח שלו, לבין

(ס' ה בבדי-השלח ד), אג"ק של כ"ק ארמו"ר ז"ע (חט"ו ע' רנט) שערי הלכה ומנהג (ח"ב ע' עד, עיין שם). (וידועה התמיהה על מה שבהלכות תפילין שבסידורו מזכיר אדה"ז את ההנהגה של המניחים תפילין בחוה"מ – ראה 'סידור רבינו הזקן עם ציונים מקורות והערות', קה"ת נ"י. תשס"ד ע' פכ, וש"ג).

(6) אג"ק ח"ה ע' צג, ושערי הלכה ומנהג שם, בשם כו"כ פוסקים, דלא כהמשנה ברורה (סי' לא, סוס"ח ח) שכתב שיש לו להניחם שם בלא ברכה. (ובס' מאסף לכל המחנות שצויין שם (סי' לא סק"ז) כתב שהנהוג ללבוש תפילין בחוה"מ, לא יעשה כן בביהכ"נ שנהגים שם שלא להניח תפילין בחוה"מ. וע"ע שמירת שבת כהלכתה ח"ב פס"ז הע' קסח).

(7) אהלך באמיתך (פכ"ו סי"ג) בשם שו"ת רבבות אפרים (ח"ב סי' מד).

(8) [כן שמעתי מהג"ר זלמן נחמיה שי' גולדברג, והוסיף שהציבור אינו יכול למחות בזה. הגי"ף].

(9) [לכאורה, כל זה רק לפי הסוכרים (ראה אגרות משה או"ח סי' לד) שיש חשש לא לתגודדו או איסור שינוי מפני המחלוקת במי שמתפלל ביחיד בנוסח אחר מזה של הציבור, אבל לדין שאין בזה כל חשש גם אם יאמר בקול, וודאי שאין היתר לעשות 'הפסק' מפני חשש מחלוקת, ולכל היותר יכול לומר יותר בשקט כדי שלא לבלוט (וראה לעיל הערה 2. הגי"ף).

(10) ראה שער הכולל (פ"ה סי"א, פי"ט סי"א). שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כג, ועוד יותר נחרץ בסי' קד). ובס' אהלך באמיתך (פכ"ו סי' ג) דעתו שאין חיוב לחשוש שמא יאמר בקול.

(11) [ואם-כן, אם יהיה חייב לומר זאת – עדיף להימנע מלהיות ש"ץ. שאלה זהה, היא "צור ישראל" שבסעיף הבא, וכן ב"א"ל חי וקיים... שלפני סיום ברכת 'המעייב ערבים' (להלן סי"ד). לקוטי מהרי"ח ח"א במקומו) אמנם בשאלה דומה בחזרת הש"ץ, בנוסח האשכנזים ברכת 'ולירושלים עירך' (ראה ב"ח סי' קיח בברכה זו), ועד"ו בברכת 'רצה' כשנושאים כפיים שאומרים האשכנזים נוסח 'ותערב' ואף משנים הסיום (ראה לקוטי מהרי"ח ח"א בתפילת מוסף דיום א' דה"פ) – שם לכאורה יש להקל, כי בזה אין הש"ץ משנה מנוסח תפילתו אלא מנוסח התפילה ש"הם.

ואלה מאנ"ש ששימשו בהוראת רבותינו (ראה שמועות וסיפורים ח"א, מהדורת תשכ"ד סי' עד) כ"חונים מקצועיים" (והתפללו גם) בבתי כנסת בנוסחאות אחרים, שאומרים את הני"ל וגם פיוטים בברכות ק"ש, שיר"א והוי' הפסק גמור" (ש"ע אדה"ז סי' סח סי"א) וכן מנהגנו, אולי נחשבים לאותה שעה כ"בני הקהילה" דשם, וצ"ע. הגי"ף].

(13) ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקפכ, שער הכולל פ"ו סי"ט, וע"ע שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי"א, ובשיירי מנחה לשם. (14) שו"ת משיב דבר (טר"ס יז), אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כג), סי' אהלך באמיתך (פכ"ו סי"ד) – י"ז ובהערות שם, אשי ישראל (פכ"ד הע' עה*)].

יחיד או שליח-ציבור מאנ"ש בבית הכנסת שמתפללים בו בנוסח אחר

מאז ומקדם השתדלו חסידים לקבוע מקום תפלתם יחד, כך שבדרך-כלל לא נתקלו כל כך בכעיות של שינוי הנוסח. ברם בשנים האחרונות רבים מאנ"ש משרתים ברבנות ובתפקידים שונים, וכן מתפללים לפעמים או בקביעות (ובפרט – שלוחים) בבתי כנסת דעלמא, ונוגע להם לדעת אופן ההנהגה הנאותה, הן בתור יחיד הן בתור ש"ץ, כי שכיח הדבר שיתבקשו להיות ש"ץ, או כשיש להם יאריצייט. ובמענה לצורך זה באתי בזה ללקט כמה חילוקי-הכרעות שבין דעת אדמו"ר הזקן לבין דעת שאר פוסקים. ואם שלגבי חילוקי מנהגים הרי ההנהגה הנפוצה לגבי הש"ץ היא דאזלינן בתר מנהג המקום, אבל רבים מהנך דלקמן הרי הם מחשש הפסק, ברכה לבטלה וכיוצא בזה. אין המדובר כאן לתקוע עצמו לדבר הלכה במקום הגורם למחלוקת ח"ו, כי אם באופן שאפשר לזהר בזה באופן דיפלומטי, בדרכי נועם ובדרכי שלום. וכאשר אי אפשר, מוטב שיימנעו מלהיות ש"ץ. והיחיד – ישתדל ככל האפשר שלא יבלוט.¹

נוסח התפלה בכ"א – הן יחיד והן ש"ץ יתפללו בלחש בנוסח שלנו, ובחזרת הש"ץ יאמר בנוסח הקהל.²

מנהגנו שלא להניח תפילין בחוץ המועד.³ מותר להתפלל בלא תפילין בבית הכנסת שנוהגים

(1) ברם בשו"ת חתם סופר (או"ח סט"ו) מעיד על רבותיו הר"ג אדלר ובעל ההפלאה ז"ל שהתפללו לפני התיבה בנוסח האר"י אף כי כל הציבור התפללו בנוסח אשכנז. ומסתבר הטעם שלגודל הערכתם לא היתה שם חשש מחלוקת מטעם הקהל [אך ידוע שעל מוהר"ג אדלר הוטל חרם ר"ל, הרב י.ש. גינזבורג]. ואולי בכעין זה מירי באג"ק כ"ק אדמו"ר ז"ע (ח"י ע' רח): "ש"לפעמים תכופות כשאין עושים בזה שקו"ט ומתנהגים בפשיטות גיית דאך [דאס?] דורך גלאטיג [=חלק, ללא בעיות] ובשלום ... כשלא יעשה בזה שאלות מקומם, הרי גם לא ירגישו בשינוי הנוסח...".

(2) [מובן שאם הציבור מקפיד, כאשר לדין הנהגתם כרוכה באיסור (כמו חשש הפסק), יש לוותר ולא להיות ש"ץ שיהיה מפני המחלוקת, אף שאין איסור בדבר כמובא בהערה 1, אפילו שלא לענות בקול רם "אמן" במקום "ברוך הוא", למשל. אך אלה העושים מחלוקת מכך שהיחיד מתפלל בצעמו (לפי פס"ד רבותיו) בנוסח אחר משלהם, אינם אלא בעלי-מחלוקת, ומתחילת הופעת החסידות עשו החסידים את שלהם – כמובן, מבלי "לדקור את העיניים" – ולא שמו לב אלה (מלבד במקרים מיוחדים, כמו באג"ק אדמו"ר הזקן (ברוקלין תשמ"ט, ס"ו פא), שאף המניין החסיד הנפרד נצטווה על-ידו או "שלא ישנו סדר התפילה" מנוסח אשכנז). הני"ח].

(3) בס' פאת השלחן (הלכות ארץ ישראל ס"ד) כתב שיחידים אשכנזים המתפללים בביתנו של ספרדים, אסור להם לשנות מנוסח הציבור. ונחלק עליו בשו"ת משיב דבר (ח"א סי' יז), ומסיק דהיחיד רשאי להתפלל בנוסח שלו, ואין בזה משום לא' התגודדו, עיי"ש בארובה בטוב טעם ודעת.

(4) הוראת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (אג"ק ח"ג ע' תצז), וע"ע שערי הלכה ומנהג (ח"א עמ' קיד ואילך). ובאג"ק כ"ק אדמו"ר ז"ע (כרך י' עמ' רח) ציין להשקלא-וטריא של גדולי הפוסקים בזה, הובא בס' כלי-בו על אבילות (עמ' 367), ובס' שערים מצויינים בהלכה (סי' כו ס"ג), אשר כמה מהם הורו לעשות כנ"ל. ובאג"ק שם נשאר כ"ק אדמו"ר ז"ע בצע"ג, דאין זה הכנה לתפילה בתור ש"ץ, ומצוין לשו"ת נה"ק ח"ב או"ח סי' ב. ואכן בגלל זה דעת האגרות משה (או"ח ח"ב סי' כט) שגם בתפילה הלאה חייב להתפלל בנוסח הקהל, ממוכא בשערים מצויינים בהלכה שם, אך שם הביא כמה הוכחות שלא כדרכי האגרות משה, ובכל זאת נשאר הרבי בצע"ג. [אך למעשה, ידוע הכלל ש"אין ספק מוציא מדי ודאי". ועל "צע"ג ראה אג"ק כרך י' עמ' רצד. מה גם שהרבי בעצמו הורה לוי מרדכי שוסטערמאן ע"ה (שאליו נכתבה הוראת כ"ק אדמו"ר מהו"רי"צ הג"ל) באלבו על אביו (שנפטר באלול תשי"א) להתפלל לפני התיבה בנוסח ביהמ"ג, אך הורה לו לשאול רב אודות "ברוך ה' לעולם" שבתפילה ערבת, כמסופר בזכרונותיו "למען יידעו ... בני יוולדו" עמ' 115. וראה גם בקיצור הנהגת או"ח בש"ך יוד"ס רמב, אות ת. הני"ח].

(5) שתי דעות בזה בשו"ע רבינו (סי' לא ס"ב). ההכרעה שם [כרגיל בשו"ע] היא כמנהג אשכנז – להניח, ומנהגנו בזה מופיע בבית רבי (אדישי, פ"ב. תקנה ו' מתקנות אדה"ו, ס' התולדות – אדה"ו (כפר כ"ד תשמ"ג, ע' 359), קצות השלחן

הקב"ה, "ישראל ומלכא בלחודוהי"⁴³, כך שכל מציאותם היא אלוקות (כמדובר בשמחת-תורה⁴⁴).

יכולים אפוא לחשוב: מהו הצורך בעבודה דמסירת נפש – כאשר כל מציאותם של בני-ישראל היא אלוקות?

ולכן, מיד כשיוצאים מחודש תשרי קורין בפרשת נח: "בא גו' אל התיבה" – לבוא אל ב' הקווין של תשובה, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, היינו, שיש צורך במסירת נפש, כי לקיחת העצמות אינה יכולה להיות כשנמצאים ב"מציאות" (גם אם זוהי מציאות היותר נעלית), אלא צריך להיות העניין ד"בכל מאודך" דווקא.

ח. על-פי זה יש לבאר מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁵ שפעם למחרת יום-הכיפורים נכנס אל אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ושאל: אבא, ומה עתה? וענה לו אדמו"ר נ"ע: "איצטער דארף מען ערשט תשובה טאן" (עכשיו, במיוחד, צריכים לעשות תשובה).

ולכאורה אינו מובן: כיוון שכבר היתה התשובה דיום-הכיפורים, ונתקבלה התשובה אצל הקב"ה שהוא "סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון"⁴⁶ – למה אומרים שצריכים עוד לעשות תשובה?

– וכפי שמצינו במשנה⁴⁷ ש"אמרו עליו על כבא בן בוטא שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ מאחר יום-כיפורים יום אחד", כיוון שעדיין לא שייך עניין של חטא.

אך פירוש הרברים הוא – שהעניין האמיתי של תשובה הוא "ההרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה", וכיוון שאלוקות הוא בלי גבול, הרי גם העבודה ד"הרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה" היא בלי גבול.

והיינו, שכאשר נמשכים אורות מקיפים – באים גם הם בפנימיות, ואז נמשכים אורות מקיפים נעלים יותר, שבהם היא העבודה ד"רעותא דלבא", שלמעלה מטעם ודעת. וזהו פירוש המענה "איצטער דארף מען ערשט תשובה טאן", כי, קודם לכן, לא היו יכולים לעסוק בהתשובה היותר נעלית, כיוון שאחזו עדיין בעניינים נמוכים; אבל עכשיו, לאחר יום-הכיפורים, "דארף מען ערשט תשובה טאן" – העניין הפנימי של תשובה.

ט. ובנוגע לענייננו:

האחדות של חודש תשרי – צריכים להמשיכה על כל השנה כולה.

כאשר מתחילה תקופת ימי המעשה דכל השנה – מעשה דייקא, שהוא הכוח היותר תחתון במדייגה, והרי כל מה שלמטה יותר הולך ופוחת עניין ההתכללות (כנ"ל ס"א), והולך וגובר הפיור – צריכים בני-ישראל לקחת עמהם את האחדות וההתכללות דחודש תשרי, להמשיכה על כל השנה כולה.

ובפשטות – שלא יהיה פירוד אצל בני-ישראל בין איש לרעהו, ועל-דרך זה אצל כל אחד ואחד מבני-ישראל גופא, שלא יהיה פירוד בין נפשו האלוקית לנפשו הבהמית, ועד שפועלים עניין האחדות גם בארץ, שזהו עניין ד"גוי אחד בארץ"⁴⁸, שגם "בארץ" (ובכוח המעשה) ממשיכים את ה"אחד"⁴⁹, שעל-ידי זה נעשה כללות העניין דשלוש בפמליא של מעלה ושלוש בפמליא של מטה⁵⁰.

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת נח, ב' דראש-חודש מרחשוון ה'תשי"ז; יתורת-מנחם – התוועדות ה'תשי"ז, חלק ראשון (יח), עמ' 179-188 – בלתי מוגה)

(43) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א. קד, ב.
(44) שיחת ליל שמחת ס"ג.
(45) ראה סה"ש תרפ"ט ריש עמ' 25. וש"נ.
(46) נוסח תפילת העמידה דיום-הכיפורים.

(47) כריתות פ"ו מ"ג.
(48) שמואל-ב ז, כג. ועוד.
(49) ראה תניא אגה"ק רס"ט. ובכ"מ.
(50) סנהדרין צט, ב. וראה ליקו"ת מטות פה, סע"ד ואילך.

עתיד הקב"ה לשלם למרחשוון בבניין בית-המקדש השלישי

על-ידי עבודת בני-ישראל להפך היגולה" ל"גאולה"

בניין בית-המקדש השלישי שייך במיוחד לחודש מרחשוון. והביאור בזה: נתבאר... ששמו של חודש מרחשוון בלשון-הקודש הוא – "בול". וכמבואר במדרש (ילקוט-שמעוני, מלכים רמז, קפד) "מהו בירח בול, בירח מבול חסר מ', כנגד ארבעים יום, שאף-על-פי שנשבע הקב"ה כי מי נח זאת לי, אף-על-פי-כן מ' יום בכל שנה היו אותם הימים עושים רושם בעולם, עד שעמד שלמה ובנה את בית-המקדש, ופסקו אותם מ' יום, לפיכך כתיב חסר מ', כנגד ארבעים יום שפסקו".

זאת אומרת: קודם פעולתו של שלמה המלך "היו אותם הימים (שבהם התחילו גשמי המבול בתוקפם) עושים רושם בעולם", ועל-ידי מעשיו ועבודתו של שלמה המלך בבניין בית-המקדש, "פסקו אותם מ' יום".

וממשיך במדרש שם: "משנעשה הבית בירח בול, נעשה נעול י"ב חודש, והיו הכל ממלמלים על שלמה כו', והקב"ה חשב לערב שמחת בית-המקדש בחודש שנולד בו אברהם, בירח האיתנים זה חודש תשרי כו' שנולד בו אברהם".

ומבאר במדרש שכן מצינו במלאכת המשכן: "בכ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן כו', והיו ישראל ממלמלין על משה לומר למה לא הוקם מיד, שמא דופי אירע בו, והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחודש שנולד בו יצחק".

ומסיים במדרש: "ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה, אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שילם לו הקב"ה – חנוכת חשמונאי [הקשורה עם חנוכת בית-המקדש, ומשכן (שנגמרה מלאכתו בכסלו) אקרי מקדש]. וכן מרחשוון עתיד הקב"ה לשלם לו" – בבית-המקדש השלישי.

ועל-פי זה מובן שכללות העניין בבניין בית-המקדש השלישי שייך לחודש מרחשוון – שהרי "עתיד הקב"ה לשלם לו" (לחודש מרחשוון) בבניין בית-המקדש השלישי.

ועל-פי זה מובן גם הקשר שבין חודש תשרי לחודש מרחשוון – היינו, שלאחרי שלימות העבודה דחודש תשרי, זוכים לבניין בית-המקדש השלישי בחודש מרחשוון.

על-פי האמור לעיל שחודש מרחשוון קשור עם בניין בית-המקדש השלישי – מוכנת גודל מעלת חודש מרחשוון, מאחר שבו נפעל בניין בית-המקדש השלישי, שמעלתו גדולה ממעלת המשכן, בית ראשון ובית שני, מאחר שהוא בניין נצחי כו', שזהו דבר שלא היה לעולמים...

ועל-פי זה מובן גודל העילוי דבית-המקדש השלישי אפילו ביחס למשכן (מעשה ידי משה) – כי בניין בית-המקדש השלישי יהיה בר כבוד עם הגאולה האמיתית והשלימה, גאולה שאין אחריה גלות, ואז תהיה העבודה דהקרבנות כפועל, בבית נצחי, דירת קבע כו'...

וכל זה נפעל על-ידי עבודת בני-ישראל לגלות בעולם את האל"ף, "אלופו של עולם" שעל-ידי זה מהפכים את ה"גולה" (גלות) ל"גאולה".

(משיחת שבת-קודש פרשת נח היתשמי"ב; 'תורת-מנחם התוועדות' היתשמי"ב, עמ' 353-354 – בלתי מוגה)

פרשת נח

תמים היה (ו,ט)

כל מי שנאמר בו היה - ראה עולם חדש (בראשית-רבה פ"ח,ה)

המבול פעל חידוש ושינוי עיקרי בעולם, שכן אז התחיל התהליך של בירור וזיכוך העולם. כידוע, המבול בא לטהר את העולם, דהיינו ביטול היש לאין. והרי ביטול היש לאין הוא חידוש גדול יותר אפילו מבריאת שמים וארץ, שהיא יש מאין! וכפי שאמרו רז"ל (כתובות ה,א) – "גדולים מעשה צדיקים (מיש לאין) יותר ממעשה שמים וארץ" (מאין ליש). פעולה זו הראשונה של "מעשה צדיקים" – זיכוך העולם מיש לאין – היתה על-ידי נח שהיה "איש צדיק".

(ספר-השיחות תשמי"ט, כרך א, עמ' 31)

תמים היה בדורותיו (ו,ט)

בדורותיו: יש מרבתינו דורשים אותו לשבח - כל-שכן שאילו היה בדור צדיקים. היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי - לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם (רש"י)

מי שהוא בבחינת 'צדיק' עלול לטעון שאין לו צורך בעשיית 'תיבה' כדי להישמר מה'מים הזדוניים' של טרדות העולם-הזה, כי אצלו אין מלכתחילה 'מים' הללו. לאדם כזה מכוונת ההוראה מהפירוש הראשון: אף נח היה צדיק, ובכל זאת נצטווה להיכנס לתיבה.

לאידך גיסא, אדם רגיל עלול לשאול: כיצד אוכל להינצל מ'המים הזדוניים' על-ידי הכניסה ל'תיבה'? וכי אוכל להידמות לנח, שהיה צדיק ותמים? לפיכך באה ההוראה מהפירוש השני: נח היה צדיק בשם המושאל בלבד, ודרגה זו של צדיק היא בהישג ירו של כל אדם.

(לקוטי שיחות, כרך ה, עמ' 280)

* * *

כיצד אפשר לומר "אילו היה בדורו של אברהם", והלא נח אכן חי בדורו של אברהם חמישים ושמונה שנה?! (כסימנו הידוע של אבן-עזרא (כאן): "אברהם אבינו בן נ"ח כאשר מת נח").

ההסבר הוא, שעד יציאת אברהם מחרן, בהיותו בן שבעים וחמש שנה, לא היתה צדקתו של אברהם ידועה לבני דורו (ראה רש"י להלן י"א). לכן לא שייך לומר שלגבי אברהם לא היה נח נחשב לכולם, כי העולם ידע אז רק מגדולתו של נח ולא מגדולתו של אברהם. לעומת זאת, לאחר מיתתו של נח, כאשר נתפרסם טיבו של אברהם בעולם, רק אז אפשר לדון עד כמה היה נחשב לגבי אברהם.

(משיחת מוצאי שבת-קודש פרשת נח תש"מ)

ג' אלול תשט"ז, ברוקלין נ.י. בתחילת הצהריים נודע לשלוחים שייכנסו ליחידות לכ"ק אדמו"ר בשעה 4:15. נקבצו כולם ונכנסו בשעה 4:30, כ"ק אדמו"ר אמר להם (כאן בתרגום חופשי – מתוך עיתון 'כפר חב"ד' גיליון 911 עמ' 46): שלום עליכם,

איך היתה הנסיעה חוזר?

את הפרטים מסתמא תמסרו בכתב.

על הכתוב "וישב משה את דברי העם גוי" מביא רש"י המכילתא, שיש להודיע לשולח כיצד עשו את השליחות, אף-על-פי שחזקה שליח עושה שליחותו, שזוהי חזקה של תורה, ובטח עשיתם את השליחות, אבל זה הכול מצידכם, אבל מצד דרך-ארץ, יש למסור כיצד זה התקבל אצל המקבלים והמושפעים שאליהם שלחו אתכם, ומה הם סייעו בה, הפרטים והמוסדות, שאלו הם "דברי העם".

את כל הפרטים בטח תמסרו בכתב, ושזה יהיה מה שיותר מהר, כל זמן שזה עדיין טרי. וגם כיוון שזה נוגע לעניינים של פועל ומה שצריך לכתוב לשם, במילא תכתבו זאת, ואף שכבר נכתב, אבל זה היה בקיצור, ותשלימו זאת בכתב.

כיוון שעניינם היה הפצת המעיינות, [יהי רצון] שהעניינים ייעשו לא רק כפי שאתם דיברתם מצד כוחות הגלויים, אלא גם מצד עצם הנשמה ומצד הכוחות של עצם הנשמה, העניינים שלא ירדו בדיבור ובמעשה,

ושזה יומשך לכל אחד ואחד בעניינים הפרטיים.

כיוון שבכמה שבתות היו מאמרים, הנה כיוון שכבר נסדרו בדפוס, תקחו את עלי ההגהה, ושזה יפעל את כל העניינים שצריכים להיות נפעלים בשמיעת המאמר מפה אל פה, כאילו שהייתם כאן.

(חילק לכל אחד ואחד מעלי ההגהה, ואח"כ אמר:)

שתהיה שבת שמחה, שנשמע בשורות טובות.

"קחו מזמרת הארץ"

"מוצש"ק פ' שופטים, ד' אלול, ברוקלין נ.י.

"בשבת-קודש היה האופורופעניש של החתן הת'... שי', ונתנו את העליות למחנותי החתונה, ואנחנו לא עלינו לתורה. קודם הגבחה חפצנו לברך ברכת 'הגומל', ואמר כ"ק אד"ש שבתפילת המנחה נעשה ג' מניינים וכל אחד יעלה לתורה ויברך אז ברכת 'הגומל'.

"אחר התפילה – התוועדות.

"אד"ש הופיע אחר שעה 1:00, קידש על היין.

"כל השיחות – פרט לאחת שהיתה אודות החתונה – היו אודות שליחות.

"אד"ש צוה לנו לומר לחיים, וכן גם לנגן ניגון שהבאנו מאה"ק ת"ו. ואמר שיש מר' נחמן מבראסלאו ש'קחו מזמרת הארץ' זהו קאי על עניין הזמרה (ניגון), שרנו את הניגון 'הרבי שלנו צדיק דורנו', שמנגנים אותו התלמידים הספרדים בישיבתנו בלוד, וכן בהבתי-ספר למלאכה, ובבתי-ספר של 'הרשת' (חיברו הת' שמחה זילברשטרום הי"ד, והוא מהניגונים הראשונים ששמענו בעת בואינו לאה"ק ת"ו).

"כן ציווה לומר 'לחיים' בשביל כל אחד מהשלוחים שנשאר באה"ק ת"ו, וכן בעד אלו שהתעסקו עמנו בהיותנו שם.

"השיחות נרשמו בהנחה על-ידי החוזר.

סיום ההתוועדות בשעה 3:50.

"כפי פקודת אד"ש, עשינו ג' מניינים לקריאת התורה וכל אחד ואחד עלה לתורה ובירך ברכת הגומל.

"אחר תפילת ערבית מסר לנו הרב חודקוב בשם כ"ק אד"ש, כי תוקף שליחותינו הוא עד יום השלישי, וכי עד אז עלינו לערוך את הפרטי-כל והדו"ח של הנסיעה, וכי באלו הימים אין לנו לעסוק בשום עניינים צרדיים.

"אחר-כך יצא פעם שנייה ואמר שיום ג' הוא גם-כן בכלל זה, כי שייך הוא ליום השבת-קודש העבר, וגם אמר שכ"ק אד"ש ביקר את המראה מקומות מהפלפולים שאמרנו בדרך נסיעתנו".

מסע השליחות המיוחד

בשלהי תשט"ז, בעקבות התקפת המחבלים שבה נרצחו התלמידים והמדריך בבית-הספר למלאכה בכפר-חב"ד, שלח הרבי קבוצת יתמימים כדי לחזק את תושבי כפר-חב"ד בפרט ואת תושבי הארץ בכלל על ההכנות, הנסיעה, הביקור בארץ, הרשמים והדו"ח לרבי

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

זה היה בהתוועדות כ"ק אדמו"ר ב-770. הזמן – יום ב' דהג השבועות תשט"ז. הרקע – המאורע המחריד בבית-הספר החקלאי שבכפר חב"ד באור ליום ב' דראש-חודש אייר תשט"ז, שבו תקפו מסתננים ערבים את אולם בית-הכנסת במוסד ורצחו חמישה מתלמידי המוסד ומדריכם הי"ד (ראה 'מבוא' לאיגרות-קודש כ"ק אדמו"ר, כרך יג, עמ' 5 ואילך).

במהלך ההתוועדות דיבר הרבי על כך שגם הנמצאים בחו"ל עליהם להשתתף בהזקת כפר-חב"ד ("בנשמתו" "בגופו" ו"בממונו"). ובהמשך ('התוועדויות', כרך טז, עמ' 357) אמר:

אחד מאופני ההשתתפות הוא, שישעו עשרה או אחד-עשר באי-כוח לארץ-ישראל, בעיקר יהיו בכפר-חב"ד ובישיבת תומכי-תמימים בלוד, הקשורה עם הכפר, וגם לבקר במקומות הקדושים, ואחר-כך בבואם אייה חזרה, יביאו עמם את "אוורא דארץ-ישראל" בחוץ-לארץ, ולהמשיך זאת למטה מעשרה טפחים, וכן גם שם יביא הדבר תוספת הן בישיבה והן בכל הסביבה.

להיות בבחינת "מהלך"

בליל ג' בתמוז נכנסו לחדרו של הרבי התלמידים השלוחים, הנוסעים לארץ-הקודש, וקיבלו הוראות מפורטות על הנסיעה כגון: ביקור במקומות התורה; סדרי הלימוד; אין

להתנהג בענווה שלא לשמה, אלא לדבר בנגלה ובחסידות; לימוד העניינים השייכים לארץ-ישראל; גם העניינים החיצוניים, כמו הלבושים, שיהיו באופן המתאים. הרבי בירכם להצלחת הנסיעה וקבע: "התחלת ההכנה לנסיעה – ביום ג' תמוז, התחלת גאולת אדמו"ר מוהרי"צ". הרבי ביקשם כדלהלן: "ביום זה, ג' תמוז, שבו מתחילה נסיעתכם בדרך הכנה, תמסרו – על-ידי הרב חדקוב – את שמותיכם בצירוף שם האם.

"עיקר ההכנה להנסיעה – המשיך הרבי ואמר – תהיה ב"ב תמוז בשעת ההתוועדות, שהרי פעולתה של התוועדות היא להיות בבחינת 'מהלך'; אבל התחלת ההכנה לנסיעה היא ביום זה, ג' תמוז, שבו התחילה גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרו.

"ועניין זה – סיים הרבי – יביא את התחלת היציאה מן הגלות אל הגאולה השלימה, על ידי משיח צדקנו".

שלוחו של אדם כמותו

"השלוחים שליט"א באי-כוח אנ"ש ובאי-כוחי שיבקרו באה"ק ת"ו – כך הגדיר הרבי בכמה מכתבים את הבחורים הנוסעים לשליחות.

בהתוועדות י"ב בתמוז הורה הרבי לבחורים

הנוסעים לארץ-הקודש להגיד "לחיים" ואחר-כך אמר שיחה שתוכנה:

מצד מעלת רבים מישראל – היה ראוי שישעו רבים, ומכל-מקום מצד "שלוחו של אדם כמותו" (עם כל הדרגות שבזה, שברוחניות העניינים שייכים כולם) – נחשב כאילו נסעו כל המשלחים, ו"לפום גמלא שיחנא"; ניצול השליחות עבור ענייני הפצת המעיינות בכל המקומות שיהיו; על-ידי הגיעה ("יגיעת נפש ויגיעת בשר") תהיה הנסיעה בהצלחה מופלגה ובפרט שהתחלת הנסיעה היא ביום הבהיה.

מתוך שמחה וטוב לבב

כאמור, הרבי קבע שהתחלת הנסיעה היא ב"ב תמוז (לילה זה שמחבר שני העניינים די"ב ו"ג תמוז) ואמר בין השאר:

תהיה התחלת הנסיעה בהצלחה מופלגה, וכן כל הפרטים הקשורים בזה, ועד להתנועדות החסידות כשיחזרו ויפגשו עמם, עם שליחות של המשלחים מהתם להכא – מתוך שמחה וטוב לבב.

"בתור מקדמה" – אמר – "יאמרו הם 'לחיים', וכל הקהל ינגנו 'כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון'".

פחות משלושים יום

"בודאי נוסעים אתם ברשות מלאה של הוריקם", אמר הרבי לשלוחים (בג' בתמוז) והזכיר כי גם עבורם תצמח תועלת ממילוי השליחות ("תועלת עבורכם, בדרך שכן או יותר מאשר בדרך שכן").

על-אף שמלכתחילה (בחג השבועות) התבטא הרבי: "מסתמא ימצאו הרבנים היתר עבורם לנסוע בחזרה, אף שיהיו למעלה מחודש בארץ-ישראל", הרי שבג' בתמוז קבע: "ותחזרו בחודש אלול – לאחרי שהותכם בארץ-ישראל פחות משלושים יום, כדי שלא יתעוררו שאלות בהנוגע להציאה מארץ-ישראל".

הרבי מדגיש נקודה זו גם ב'יחידות' של הרב אוריאל צימער מאותה תקופה.

לא "טיול"

באחת האיגרות (ו' מנ"א תשט"ז) של אותה תקופה מתבטא הרבי שאין מטרת השליחות – סיוור-טיול בארץ ("והרי לא באו לארץ-הקודש ת"ו לסייר בארץ") אלא כשליחות רוחנית, על-אף שבמסגרת שליחותם נצטוו, כאמור, "לבקר במקומות הקדושים".

בין השאר כתב הרבי: "מובן שהסברא שלשכת התיירות יסיירו איתם, מופרכת..."

"פגישה זו תכניס בו חיות"

הרבי ביקש לנצל את שהותם של השלוחים בארץ לחיזוק עניינים כלליים ופרטיים.

כך למשל כתב בט"ו במנחם-אב ל"האברך שמעון שי"א אליטוב:

בודאי נפגש עם השלוחים שליט"א מכאן, והיה רצון שגם פגישה זו תכניס בו חיות בעבודת הבורא בכלל, ובהתמדה בלימוד תורת הגולה ותורת החסידות בייחוד.

ולפני כן, בכ"ה בתמוז, ל"הו"ח אי"א נו"ג עוסק בצ"צ מוה' שלום יהודא ליב שי"א גנזבורג מבני-ברק (מפעילי צעירי-אגודת-חב"ד):

בודאי ינצלו שהותם של האברכים שליט"א שלוחים ובאי כוח אישי ובאי כוחי ככל הדרוש ובאופן המתאים ואחכה לבשורות טובות ומפורטות.

והתוצאות בפועל

בדיוק חודש לאחר מכן, בכ"ה במנחם-אב, כתב להרב לייב שיחי' זלמנוב מבני-ברק:

במענה על מכתבו מייט מנחם-אב ובטח ימשיך במכ' מפורטים מהנעשה בכם חב"ד, וביחוד בהנוגע לביקור השלוחים שליט"א והתוצאות בפועל וכי.

פגישות עם תלמידי ה'רשת'

בז' במנחם-אב (איגרות-קודש, כרך יג, עמ' שמז) כותב הרבי להנהלת רשת 'אוהלי יוסף'-

יצחק:

ולעת עתה לא קיבלתי כל ידיעות מתכנית ניצול ימי החופש וסידור שעל-כל-פנים איזה פעמים יפגשו עם התלמידים-זות במשך שבועות אלו או יעמדו איתם בקשר באופן המתאים, ואפשר כדאי לנצל כגון דא גם שהותם של השלוחים שליט"א באה"ק ת"ו.

מיומנם של השלוחים

ארבעים ושלושה ימים – מיום ד, ח"י בתמוז עד יום ה, ב' באלול – לא ראו השלוחים את הרבי בעיניהם, אף כי ראו וחשו ברכה והצלחה בכל צעד ושעל. על הביקור עצמו נספר ברשימה בפני עצמה. להלן כמה אפיודות נלוות:

באותה תקופה ניהל הרבי את המאבק נגד הפלגת אוניות ישראליות בשבת, וכאשר עלו השלוחים למטוס בשעה 3:55 הם רשמו כמה פרטים בעלי משמעות בנושא (כפ"ח גליון 911 עמ' 44):

"בשעה 3:55 עלינו למטוס, ובעוד דקות מספר המריא המטוס.

"נסעו עמנו במטוס שני חברים מהבית-דין הגדול של ארץ-ישראל, שנוסעים עד לונדון. אחד מהם הוא הספרא דדינא שלהם ואחד מהם הוא הרב זולטי.
"בהנוגע לעניין האוניות אמרו שכמדומים הם שאסור הוא, וגם שמעו ממכתבי כ"ק אד"ש, אבל רוצים לראות בעצמם אופן הנהגת האוניות.

"כן נסע אתנו הרב וואלגעלערנטער (בפעם הראשונה נפגשנו אתו בבית הרב הרצוג... ואחר-כך עוד הפעם במסעדה "פישער" בירושלים ת"ו, וכשאמר שהוא ייסע אתנו יחד במטוס ורוצה להיכנס לכ"ק אד"ש ל'יחידות', יעצנו לו להבריק מברק שייכנס ל'יחידות', תיכף בכואו מארה"ק ת"ו. בעת הנסיעה עבר על יותר מכ' פרקים בתניא בסיוע שלום-דובער שם-טוב.

"דיברו עמו אודות עניין האניות, וענה שהדבר צריך עוד חקירה ודרישה, וכן אין נראה

בעיניו הרב להעמיד את האנייה על יום שלם באמצע הים מפני סכנת נשיבת הרוחות... "זמן כל הנסיעה הוא ל"ד שעות, זמן תעופה כ"ח שעות בערך.

"...נסענו לכ"ק אד"ש, ובאנו שמה בשעה 9:15.

"...הרב וואלגעלערנטער נכנס ליחידות לכ"ק אד"ש, ויצא משם כשהוא שמח במאוד, ואמר שהרב זוין לא הראה לו את מכתבי כ"ק אד"ש, וכעת אפשר יהיה לעשות דבר-מה בזה, והוסיף שאפשר שיתקשר בטלפון עם אה"ק ת"ו נידון זה".

הביקור אצל הרב פראנק

עוד לפני כן, בדיווח על הביקור אצל הרב פראנק, נאמר (שם גליון 911 עמ' 41):

יום ב, ער"ח אלול, כפר-חב"ד.
"קארף, קרינסקי, ראזענפעלד, רימלער והרצוג נסעו לירושת"ו ביחד עם הרב סלונים לבקר את הרב פראנק. קיבלם בסבר פנים יפות. אחרי חילופי דברים שונים הזכירו הרב סלונים שבעניין האוניות בטח ישתדל כפי יכולתו לאיסור, כי דעתו תופסת מקום חשוב בענייני הוראה, וכ"ק אד"ש משתדל הרבה בזה.

"השיב שכמדומה שאסור, אבל מכל-מקום צריכים עוד לשמוע אודות הטעניק שבזה. אמרנו לו אודות מכתבי אד"ש, שיש לו ידיעה גדולה בזה, ואודות כמה פרטי הטעניקע שבודאי אסורים המה (את המכתבים השגנו אצל הרב זוין).

"כששמע זה אמר שרוצה בעצמו לראות אותם, והבטיח הרב סלונים להמציא אותם לו. "אודות כ"ק אד"ש אמר לנו הרב פראנק שבפרשת השבוע איתא אודות מלך, שעל-ידי זה שכל ימי חייו הוא עוסק בתורה, אז במילא אין צריך להיות העניין של רום לבכו מאחיו, כי מבטלים כולם בפניו בדרך ממילא.
"ביקש למסור פ"ש לאד"ש".

"וישב משה את דברי העם"

יום שישי, ערב שבת קודש פרשת שופטים,